

УДК 316.462:351

Г. А. Дмитренко, доктор екон. наук,
професор ДВНЗ «Університет
менеджменту освіти» НАПН України

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ В УКРАЇНІ ЯК ІМПЕРАТИВ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Анотація. У статті розглядаються основні поняття та концептуальні напрями формування у системі освіти дійсно ціннісної управлінської еліти, здатної організувати розбудову Нової України на основі кардинальної орієнтації структур державного управління на інтереси більшості громадян та створювати сприятливі умови для самореалізації кожної особистості у всіх сферах її життєдіяльності в рамках загальнолюдської моралі і національності свідомості.

Ключові слова: державне управління, управлінська еліта, еліта функціональна (посадова), еліта ціннісна, освіта, моральність, адекватність посади, конкурентоспроможні випускники, стратегічне мислення, синергетичний ефект.

Постановка проблеми. Події, які в останній період здійснюються в Україні, є наслідком неефективної системи державного управління, яка протягом більш, ніж 20 років «працювала» без зворотного зв'язку, тобто без відповідальності структур влади за результати своєї діяльності. Це привело до господарювання корупції, безмірного збагачення одних за рахунок інших, низької конкурентоспроможності економіки та інше, що обумовило в кінці кінців вкрай низький рівень довіри людей до державних інституцій.

Дійсно, діючий механізм державного управління в Україні має ту особливість, що «працює вручну» через адміністративний тиск зверху вниз, але без урахування кінцевих людиноцентричних результатів діяльності

владних структур. Більш того, ці результати, які повинні бути пов'язані з задоволенням потреб громадян, ще не визначені (бо посадова еліта взагалі не має потреби це робити). Не визначилася ця еліта і зі стратегією майбутніх трансформацій в Україні. В той час як відсутність ще до сьогодні стратегічного курсу суттєвого оновлення системи державного управління в інтересах своїх громадян є головною причиною глибокої політичної кризи в Україні. Всі розуміють, що заміна одних посадовців на інших не змінить ситуацію в державі.

Очевидно, що система державного управління з точки зору побудови Нової України потребує кардинальної модернізації в напрямку ліквідування відчуження інтересів влади від інтересів громадян. Але хто і як це буде здійснювати? Немає сенсу доказувати, що саме якість управлінської еліти обумовлює ефективність діяльності структур державного управління. А тому підготовка такої еліти стає над актуальним на сьогодні.

В цьому контексті метою статті є розгляд сутності управлінської еліти та обґрунтування основних стратегічних напрямків її формування в національній освіті (як фундаментальної підсистеми системи державного управління).

Виклад основного матеріалу. Соціально-філософська концепція еліт (як підґрунтя науки «елітологія») виникла ще з ідей Платона, Макіавеллі, Карлейля, які до еліти відносили вищий привілейований шар (меншість), який керує більшою масою народу.

Однак як певна система поглядів, теорія еліт почала формуватися у першій половині ХХ століття (перед 2-ю світовою війною) В. Парето та Г. Моска. Основні варіанти теорій еліт: «макіавеллівський» (Дж. Бернхем, США), «ціннісний» (Ла Валет, Франція) структурно-функціональний (Р. Даль, С. Келлер, США), «неоелітизм» (Т. Дай, Х. Цайглер, США).

В результаті були сформульовані два основних поняття «еліта»¹.

Еліта (франц. Elite – лучшее, отборное, від лат. Eligo – обираю):

1) Крайці представники суспільства чи якої-небудь його частини.

2) Це група людей, яка здійснює владу в суспільстві чи окремій організації та належить до вищого класу.

Поняття еліта (елітні) має розповсюдження не тільки в суспільних відносинах, а також у рослинництві та тваринництві. До елітних відносять високоякісні сорти насіння та, відповідно, найбільш цінні та продуктивні тварини.

На погляд автора, для формування вітчизняної сучасної управлінської еліти особливе значення має органічне поєднання ціннісного підходу, сутність якого визначає перше поняття «еліта» (як кращі з кращих), та структурно-функціонального підходу, що відповідає другому визначенню поняття «еліта» (група людей, яка здійснює владу). Не має сумніву, що у нашому випадку пріоритет необхідно віддавати ціннісному підходу формування управлінської еліти. Це треба для того, щоб представники влади та управлінці інших державних структур були найкращими в цій специфічній сфері діяльності, яка має великий вплив на інтереси інших людей. У такому сенсі тільки структурно-функціональний підхід без ціннісного є малопродуктивним з точки зору оновлення змісту такої діяльності.

Дійсно, сутність структурно-функціонального підходу до формування управлінської еліти зводиться до визнання в якості еліти тих, хто займає висококерівні посади в ієрархії управління в усіх сферах організації суспільства: політичної, економічної, культурної, соціальної.

За всі роки незалежності (в останні роки особливо) посадова управлінська еліта в Україні дискредитувала себе самим суттєвим чином

¹ *Кремень В. Г.* Еліта: витоки, сутність, перспектива / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн, С. В. Пролеєв [та ін..] ; за ред. В. Г. Кременя. – К.: Т-во «Знання» України, 2011. – 527 с. – Бібліогр. в кінці розд.

через масову реалізацію особистих інтересів при ігноруванні інтересів більшості громадян і держави в цілому. Тому можна з певністю стверджувати, що з позицій ціннісного підходу ми маємо в Україні посадову управлінську **псевдоеліту**, яка не спроможна вирішувати державні питання в інтересах своїх громадян.

При розгляді ціннісного підходу до формування управлінської еліти треба, в першу чергу, відповісти на питання: «Що означає бути кращим в тій діяльності, яка називається «управлінська»? Ця діяльність чи опосередковано, чи безпосередньо, але обов'язково впливає на якість життя кожного окремого громадянина, а також громад сіл, селищ, міст.

Але спочатку розглянемо види управлінської еліти, які здійснюють управління в країні в рамках єдиної системи управління. З позиції структурно-функціонального підходу маємо «посадову» еліту, представників якої з певною мірою умовності можна віднести до політичної, адміністративної і менеджерської еліт (рис. 1).

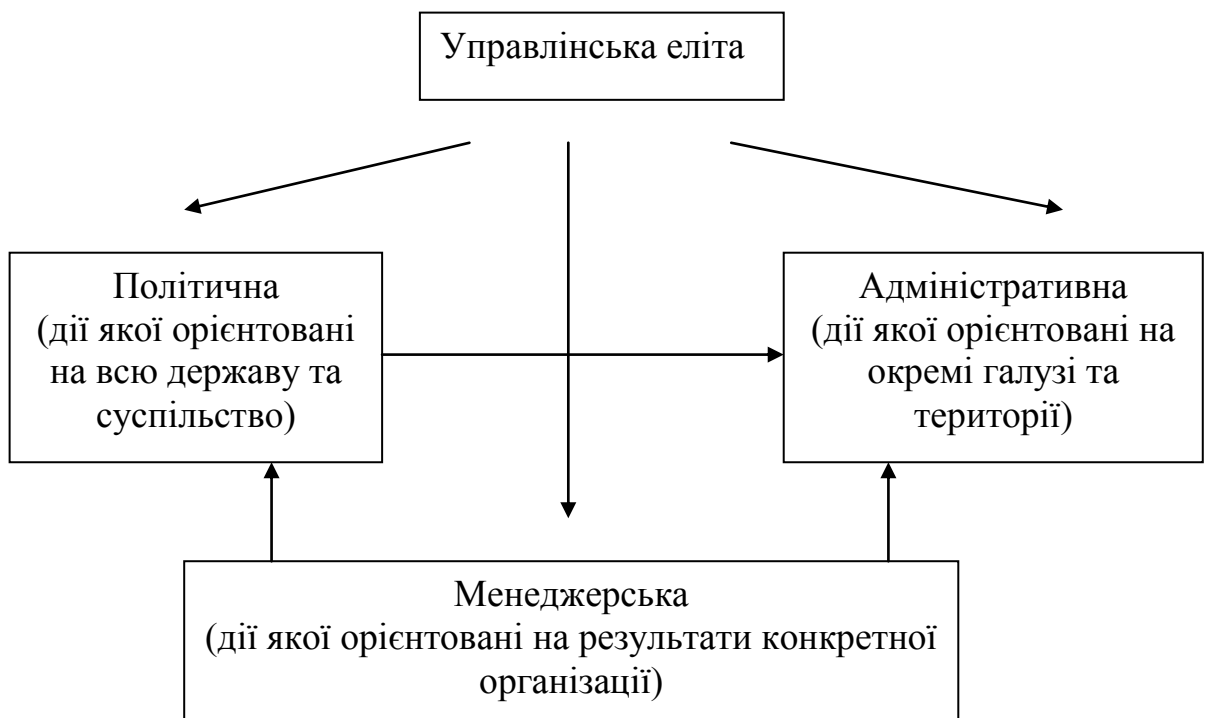

Рис. 1. Види управлінських еліт

Аналіз діяльності представників всіх трьох видів еліт дозволяє виділити п'ять основних факторів, за якими можна визначити кращих в управлінській діяльності незалежно від профілю та масштабу діяльності.

Перший фактор – це високі результати, які одержуються керівниками чи діячами. Треба усвідомити, що взагалі результати діяльності будь-якої організації є: суспільно-корисні; економічні; соціальні; екологічні. Тобто, представники всіх трьох видів еліт повинні чітко усвідомити кінцеві результати своєї діяльності. Але якщо представників менеджерської еліти характеризують постійно одержані високі економічні результати (в першу чергу), то представники політичної та адміністративної еліти не знають ще і сьогодні кінцевих результатів своєї діяльності. Ясно лише те, що ці результати пов'язані з умовами життя громадян.

Другий фактор – це висока адекватність керівника займаній посаді. Мова йде про те, що людина повинна знайти собі «сродню працю» (за Г. Сковородою), що в управлінській діяльності має особливе значення. Дійсно, щоб постійно досягати високих результатів, керівникам треба мати відповідні професійні знання та вміння, а головне – бути адекватними посаді і покладеним на них функціям за своїми професійно-особистісними якостями.

Третій фактор – це наявність стратегічного мислення, тобто здатності включати при необхідності абстрактне мислення і бачити ті ж самі події з висоти пташиного польоту.

Четвертий фактор – системне управління персоналом - це здатність керівників досягати високих результатів за рахунок людського фактору на основі використання переваг синергізму в управлінні трудовим потенціалом (персоналом). Маючи на увазі: все, що робиться у світі (крім природних катаклізмів) здійснюється людьми, які мають особисті інтереси.

П'ятий фактор – це моральність, яка сьогодні в Україні є надактуальною проблемою. *Сутність моральності за самим поглибленим змістом є повага до інших людей та природи.* Фактор моральності

настільки важливий, що при його низькому рівні інші фактори не можуть «працювати» ефективно. Саме у зв'язку з цим фактор моральності має базисне значення для формування управлінської еліти у Новій Україні.

Тобто, якщо в рамках цих факторів за певними критеріями визначити у кожного представника посадової еліти рівень відповідності ідеалу (нормі чи стандарту), то виявиться, що в більшості своїй вони будуть дуже далекими від ідеалу.

Таким чином, з позицій ціннісного підходу можна надати таке визначення поняттю «Елітний менеджер». Це керівник організації, який постійно одержує високі кінцеві результати діяльності за рахунок використання переваг синергізму та включення стратегічного мислення, є адекватним управлінської діяльності за своїми професійно-особистісними якостями та вміннями, володіє високим рівнем морального розвитку.

У цьому сенсі визначаються ключові стратегічні напрями формування ціннісної еліти в системі освіти, які так чи інакше охоплюють всі її ступені: дошкільну, шкільну, вищу, післядипломну (навчання дорослих).

На рис.2 наведено ці напрями, які є універсальними для всіх видів еліт з певними уточненнями. Зокрема, треба визначитись, для формування якого виду еліт, ті чи інші напрями є найбільш пріоритетними з урахуванням органічного поєднання ціннісного та структурно-функціонального підходів.

Наприклад, на даному етапі (протягом 20 років також) представники політичної і адміністративної еліти не усвідомлюють кінцеві результати своєї діяльності в країні. Немає усвідомлення і того, що саме внутрішні людиноцентричні результати їх діяльності є фундаментальною основою і зовнішніх результатів підвищення іміджу країни у оточуючому світі. **Мова йде про такий людиноцентричний результат, який характеризує якість життя громадян сіл, селищ, міст у п'яти сферах їх життєдіяльності (через вимірювання рівня задоволення потреб).**

Приклад. Вітчизняна менеджерська та адміністративна еліта, як правило, не вміє одержувати довгий час високі результати за рахунок оптимального використання трудового потенціалу організації в інтересах як самих працівників, так і роботодавців на основі переваг синергізму. Якщо були успіхи, то вони були досягнені за рахунок інших методів, не пов'язаних з цивілізованими відносинами у правовому полі.

Приклад. Моральність повинна бути обов'язковою рисою представників всіх видів управлінської еліти. Але оскільки масштаби впливу на оточуючих найбільші у політичній еліті, тому саме цій категорії управлінців треба в першу чергу усвідомити цю особливість.

Рис. 2. Стратегічні напрями формування ціннісної управлінської еліти в системі освіти

Спробуємо дуже стисло розглянути зміст вищезазначених (на рис. 2) стратегічних напрямів формування вітчизняної управлінської еліти, зупиняючись на ключових моментах.

Перший напрям. Ціннісну управлінську еліту відрізняє досягнення високих кінцевих результатів діяльності. Для представників політичної еліти і регіональної/місцевої адміністративної еліти такими суспільно-корисними результатами є вимірний рівень якості життя окремого індивіда, а потім їх сукупності в громадах сіл, селищ, міст, районів, областей, країни в цілому. Вимір рівня якості життя громадян, який через ступінь задоволення основних потреб відображає одночасно рівень самореалізації особистості в різних сферах життєдіяльності, має людиноцентричний характер. Тому в системі післядипломної освіти потрібно розпочати викладати для представників посадової еліти «Новий Управлінський курс для України»², який базується на ідеології людиноцентризму^{3,4,5}, культурі цільового управління за кінцевими людиноцентричними результатами та на людиноцентричній стратегії розвитку національної освіти. Остання є підґрунтям всіх суттєвих трансформаційних процесів державного рівня.

При навчанні посадовців в системі післядипломної освіти треба приділити особливу увагу унікальній технології визначення за допомогою кваліметричних вимірювань показника якості життя громадян. Це здійснюється через їх особисте сприйняття рівня задоволення своїх потреб у п'яти сферах життєдіяльності (трудовій сфері, родині, за місцем мешкання та відпочинку, навчання в закладах освіти, існування в Україні через належність до держави) у процесі щорічних опитувань (детальніше дивитись²³⁴).

Другий напрям. Представників ціннісної управлінської еліти всіх видів повинна відрізняти їх адекватність управлінської діяльності. Це

² Дмитренко Г. А. Як виграти вибори та розпочати модернізацію України для людей. Наукові рекомендації / Г. А. Дмитренко. – К.: ДКС- центр, 2012 – 100с.

³ Гошко А. О. ССК (система соціального контролю) деятельности органов местного самоуправления / А. О. Гошко. – К.: УАГУ при Президенте Украины, 1999. – 224 с.

⁴ Гошко А. О. Технологія оцінювання діяльності органів місцевої влади / А. О. Гошко. – К.: УАДУ при Президентові України, 1999. – 76 с.

пов'язано в першу чергу з відповідністю професійно-особистісних якостей фахівця займаній керівній посаді і функціям, що покладені на нього.

Наприклад, для менеджера базовими професійно-особистісними якостями, без яких він не зможе бути ефективним керівником, є лідерські, комунікативні, організаційні якості (як прояв певних здібностей). Якщо додати до цих базових якостей ще креативність, стресостійкість, впевненість в собі (але не самовпевненість), високу моральність, тоді шанси стати елітним менеджером різко зростають.

Оскільки основна частка цих якостей є природною, їх можна відслідковувати ще в дитинстві. Саме у зв'язку з цим у дошкільному навчальному закладі треба складати картку особистості на кожну дитину, в якій фіксуються результати спостережень батьків та вихователів, а в початковій школі – батьків та вчителів. У середній та старшій школі до спостережень батьків та вчителів додаються спостереження співучнів (коли мова йде, наприклад, про визначення рівня моральності – див. далі) та, головне, самоспостереження самого учня.

В кінці кінців це приведе до самопізнання учнем свого «Я». А це вже буде означати, що школа сприяє учню (як особистості) у його самореалізації протягом життя. **Взагалі розвиток в учнях пізнавальної активності, в тому числі до самопізнання свого «Я», складає сутність стратегії розвитку дошкільної і шкільної системи освіти в контексті реалізації ідеології людиноцентризму. Ключовим стрижнем цієї ідеології, як відомо, є сприяння самореалізації кожної особистості в рамках загальнолюдської моралі і національної свідомості.**

В контексті формування управлінської еліти у вищих навчальних закладах першим кроком стає підготовка конкурентоспроможних випускників зі спеціальностей: «Менеджмент організації» та «Адміністративний менеджмент». Починається така підготовка в першу чергу з набору абітурієнтів, адекватних за своїми професійно-особистісними якостями обраної професії. Оцінка рівня конкурентоспроможності

здійснюється шляхом порівняння параметрів паспорту компетентності, який розробляється сумісно з роботодавцями, з реальними досягненнями випускників.

Третій напрям. Розвиток стратегічного мислення у управлінців, в першу чергу представників політичної еліти, стає необхідною умовою при прийнятті важливих рішень на державному рівні. І якщо в економічно розвинутих країнах світу розроблено і діють спеціальні програми навчання стратегічному мисленню, то в Україні, на жаль, в національній системі освіти взагалі відсутня будь-яка підготовка таких фахівців. Починати процес підготовки стратегів доцільно з діагностики природних задатків (наявність здібностей до стратегічної діяльності), розробки спеціальної програми з розвитку здібностей до абстрактного мислення та формування вмінь до здійснення стратегічного управління.

Четвертий напрям. Менеджерську ціннісну еліту повинно відрізнити вміння постійно одержувати високі результати за рахунок ефективного використання потенціалу персоналу (через формування умов для самоорганізації і одержання неперервного синергетичного ефекту). В такому випадку злагоджена роботи команди здійснюється шляхом максимального використання сильних сторін кожного працівника, а його слабкі сторони компенсуються сильними сторонами другого. Тим самим з'являється нова якість сумісних дій у колективній праці, якої неможливо досягнути при окремій роботі кожного працівника. Навчатися вмінню одержувати синергетичний ефект можна вже сьогодні у системі післядипломної освіти за спеціальною програмою⁵.

П'ятий напрям має надзвичайно важливе значення для формування всіх видів еліт, але особливо для політичної. Саме висока моральність повинна відрізнити управлінську еліту і стати підґрунтям для розвитку дійсного патріотизму (який не треба плутати з ура-патріотизмом) нації.

⁵ Дмитренко Г. А. Людиноцентризм освіти в контексті підвищення якості рудового потенціалу: монографія / Г. А. Дмитренко, Т. Л. Ріктор. – К.: «Дорадо-Друк», 2012. – 296с.

Дійсно, бездуховність влади, яка поступово розповсюджувалася в Україні більше 20 років, досягла свого апогею в останні роки. Аморальність всієї системи державного управління, яка сприяла незаконному і часто кримінальному збагаченню одних за рахунок інших, господарюванню надзвичайної корупції, надзначному відчуженні інтересів влади від інтересів більшості громадян та інше привело до громадянського вибуху та поваленню кримінальної влади.

Оновлення України не може бути не пов'язано з підвищенням моральності владної еліти і всього суспільства, глибинні корені якого знаходяться (на стратегічну перспективу) в системі освіти.

В той же час у самій сфері освіти ще не мається системного уявлення та дієвого інструментарію формування моральності учнів, починаючи з дошкільних навчальних закладів та початкової школи (при взаємодії з батьками).

Розробка такого інструментарію повинна починатися з визначення сутності самого поняття «моральність», яке було б, з одного боку, зрозумілим кожній людині, з другого боку, слугувало б міцним фундаментом для визначення моральності чи аморальності конкретних дій конкретної людини.

Треба всім засвоїти, що (ще раз наголошуємо) **сутність моральності – це повага людини до інших людей і природи**. Саме прояви цієї поваги у поведінці кожної окремої людини, які можна спостерігати у соціумі, дають змогу судити про рівень моральності у тої чи іншої особистості.

Виходячи з сутності поняття «моральність», будується система оцінювання цього якісного явища кількісною мірою. Це є першим кроком на шляху формування спочатку свідомості учнів щодо засвоєння сутності моральності, а потім мотивації діяльності щодо підвищення її рівня.

Зі всієї множини якостей, які характеризують моральність людини через її поведінку у соціумі, треба визначити основні, які найбільш впливають на інших людей та характеризують зміст поваги до оточуючих.

Наприклад, в якості основних складових моральності можна розглядати наступні фактори.

Рівень людяності, який характеризує поведінку людини по відношенню до інших людей, які опинилися у скрутному становищі. Якщо людина завжди охоче допомагає іншим в такій ситуації, це буде означати вищий рівень моральності за даним фактором (ідеал, норму, стандарт).

Рівень надійності, який відображає ступінь поважного (чи неповажного) відношення до оточуючих людей через виконання своїх обіцянок. Наприклад, якщо людина завжди виконує свої обіцянки через поважне ставлення до тих, кому обіцяла, то це буде характеризувати вищий рівень моральності за цим фактором.

Рівень ввічливості, який характеризує ступінь тактичної (чи не тактичної) поведінки людини через прояви поваги чи грубощі і не поваги по відношенню до оточуючих. Якщо людина завжди шанує інших і не допускає приниження їх гідності, це означає найвищий рівень моральності за цим фактором.

Рівень свідомості, який відображає відношення людини до задоволення суспільних потреб через витрати свого часу для виконання суспільно корисних дій. Наприклад, якщо людина добровільно без примушування витрачає свій час, чи енергію, чи несе якісь матеріальні витрати заради загального суспільного блага, то це характеризує його як високоморальну людину за цим фактором.

Ставлення до природи. Мова йде про міру дбайливого (чи в різному ступені недбайливого) відношення до природи, тобто гідросфери, літосфери, атмосфери.

Нижче наведено макет базової кваліметричної моделі оцінки рівня морального розвитку особистості (табл. 1).

Макет базової кваліметричної моделі оцінки рівня морального розвитку особистості

<i>Фактори</i>	<i>Вагомість факторів(В)</i>	<i>Критерії факторів (К)</i>	<i>Значимість критеріїв (К_х)</i>
1.Рівень людяності	$B_1 = 0,32$	1. Завжди допомагає людині, яка потрапила у скрутне становище 2. Часто надає допомогу, але не завжди охоче 3. Інколи допомагає 4. Частіше не допомагає, ніж допомагає 5. Ніколи не допомагає	1,0 0,8 0,5 0,3 0,0
2. Рівень надійності	$B_2 = 0,25$	1. Ніколи не підводить колег, завжди виконує свої обіцянки 2. Частіше виконує, ніж не виконує 3. Виконує свої обіцянки, але після нагадування 4. Частіше не виконує, ніж виконує 5. Ніколи не виконує свої обіцянки	1,0 0,8 0,5 0,3 0,0
3. Рівень ввічливості	$B_3 = 0,18$	1. Завжди тактовний і ввічливий, ніколи не травмує оточуючих 2. Рідко дозволяє собі безтактність по відношенню до оточуючих 3. Іноді буває безтактним 4. Дозволяє собі грубість 5. Постійно дозволяє собі грубість по відношенню до оточуючих	1,0 0,8 0,5 0,3 0,0
4. Рівень свідомості	$B_4 = 0,15$	1.Часто може витратити свій час на виконання роботи громадського характеру 2. Витрачає свій час на користь інтересів колективу 3. Витрачає свій час під впливом настрою 4. Рідко це робить 5. Ніколи цього не робить	1,0 0,8 0,5 0,3 0,0
5. Ставлення до природи	$B_5 = 0,10$	1. Завжди обережно ставиться до насаджень, водних ресурсів, не забруднює атмосферу та літосферу Землі. 2. Як правило, дбайливо ставиться до природи 3. Іноді дозволяє собі недбале ставлення 4. Часто допускає недбайливе ставлення до природи 5. Завжди недбало ставиться до природи	1,0 0,8 0,5 0,3 0,0
Разом	1,00		

Ця модель має наступні складові: фактори, які визначають сутність моральності; їх важливість, яка виміряна порівняно один до одного, але у рамках цілісності всього явища; критерії, які характеризують міру моральності за кожним фактором; значимість кожного критерію в залежності від відповідності вищому рівню моральності.

Зокрема, кожний фактор, з точки зору його важливості, має свою вагомість у частках одиниці B_1, B_2, B_3, B_4, B_5 (див. другий стовпчик в моделі). Одночасно фактори моральності характеризуються критеріями (див. 3-й стовпчик моделі), кожний з яких має значущість у кількісному вигляді від 1.0 до 0.0 (див.4-й стовпчик). Тобто, відповідність ідеалу (нормі, стандарту) дорівнює одиниці (1.0), а повна відсутність такої відповідності характеризується нулем (0.0).

Оцінювати моральність особистості можуть люди з оточуючого середовища, тобто соціуму, а також сама себе людина. Але останнє може робити людина з певного віку, яка вже здатна усвідомити свою поведінку.

Представлений вище макет базової моделі одночасно може слугувати анкетною для опитування батьків, вчителів, учнів. При опитуванні може бути використана наступна технологія:

- 1) експрес-оцінювання, коли всі оцінюють одного (при відсутності цього одного);
- 2) всі оцінюють один одного (кожен кожного);
- 3) один оцінює кожного (наприклад, класний наставник);
- 4) оцінюють батьки.

Опитування може бути проведено за допомогою комп'ютерної технології.

Розрахунок оцінки $O_{мор}$ ведеться наступним чином: вагомість за кожним фактором (стовпчик 2) помножується на значимість обраного критерію (стовпчик 4) по цьому фактору. Потім всі ці вичислення додаються і одержана сума дає кінцевий результат.

$$O_{мор} = B_1 * K_{1x} + B_2 * K_{2x} + B_3 * K_{3x} + B_4 * K_{4x} + B_5 * K_{5x} =$$

Приклад розрахунку. По першому фактору «людяність» визначено критерії 2 (тобто надає допомогу, але не завжди охоче), значущість якого дорівнює

0,8. По другому фактору визначено критерій 3, значущість якого дорівнює 0,5. За фактором три, чотири, п'ять визначені критерії, значущість яких дорівнює відповідно 1,0; 0,3; 0,5. Маючи на увазі вагомість фактору 1 (людяність) дорівнює 0,32; фактор 2 (надійність) – 0,25; фактор 3 (ввічливість) – 0,18; фактор 4 (свідомість) – 0,15; фактор 5 (відношення до природи) – 0,10, розрахунок буде мати такий вигляд:

$$O_{\text{мор}} = 0,32*0,8+0,25*0,5+0,18*1,0+0,15*0,3+0,10*0,5 = 0,656$$

На першому етапі для полегшення ведення розрахунків можна прийняти всі фактори одновагомими, тобто вагомість кожного фактору (при п'яти) буде дорівнювати 0,20.

$$O_{\text{мор}} = 0,20*0,8+0,20*0,5+0,20*1,0+0,20*0,3+0,20*0,5 = 0,620$$

Тобто, в такому разі результат буде трошки іншим (менш точним), який визначається як середня арифметична величина. Але для визначення динаміки розвитку моральності особистості за певний період і перша, і друга технології показують достатньо об'єктивні результати.

Після одержання оцінок моральності особистості з'являться різні шляхи їх використання, маючи на увазі психологічні аспекти впливу на дітей цих оцінок (від батьків, співучнів, вчителів, самого себе). Це може бути чи бесіда учня один на один з класним наставником, чи проведення таких бесід з підключенням батьків, чи побудова повного рейтингового ряду, чи побудова фрагментарних рейтингів (наприклад, з виділенням перших 5; середніх 10; останніх 5 та інше в залежності від кількості учнів у групі). *В будь-якому разі повинна бути досягнута головна мета: підвищити рівень морального розвитку особистості на основі сприяння самоудосконаленню учнів в цьому напрямку під впливом різних засобів мотивації.*

Особливість оцінювання такого якісного явища як моральність за допомогою кваліметричних факторно-критеріальних моделей полягає в тому, що як самі фактори, так і їх вагомості, а також критерії і їх значимість у

наведеному вище макеті базової моделі можуть коригуватися певним чином в залежності від конкретних умов: певних традицій, культурної спадщини на певній території та інше. **В цілому неможливо переоцінити важливість таких вимірювань в першу чергу з точки зору формування в учнів уявлень про рівень своєї моральності, а потім організації системної мотивації самовдосконалення на основі змагальності, суперництва та зовнішнього стимулювання учнів.**

Саме цим ми підтвердимо відому тезу «величайшого ума древности» Арістотеля: : «...мы ведь проводим исследование не затем, чтобы знать, что такое добродетель, а чтобы стать добродетельными, иначе от этой науки не было бы никакого проку...»⁶.

Треба мати на увазі, що, повторюємо, сприяння самопізнанню учнями свого «Я» (включаючи моральність, здоров'я, професійно-особистісні якості, риси характеру та інше) на основі підвищення індексу їх пізнавальної активності взагалі до оточуючого світу, стає ключовою стратегією розвитку шкільної та професійно-технічної освіти в контексті реалізації ідеології людиноцентризму при побудові Нової України.

Висновки. Сьогодні Україна (як ніколи раніше) стоїть перед вибором: чи рухатися далі традиційним шляхом аж до саморуйнування, чи знайти свій шлях розвитку і стати квітучою країною на основі кардинальної модернізації державного управління і, відповідно, підготовки національної управлінської еліти в системі освіти. Саме органічне поєднання структурно-функціонального і ціннісного підходів стає, на погляд автора, продуктивною методологічною основою оновлення застарілої технології формування управлінської еліти в Україні, яка довела на практиці свою псевдоелітність.

Немає сенсу доказувати, що формування ціннісної управлінської еліти може здійснюватися в контексті реалізації Нового управлінського курсу України, який базується на трьох «китах». По-перше, на ідеології людиноцентризму; по-друге, на культурі цільового управління за кінцевими людиноцентричними результатами в органах влади (ці результати

⁶ *Аристотель*. Никомахова этика. Соч.т.4. – М.: Мысль, 1983, с. 79

відображають якість життя громадян); по-третє, на людиноцентричній стратегії розвитку системи освіти, чітко орієнтованої на сприяння самореалізації кожної окремої особистості протягом життя в рамках загальнолюдської моралі та національної свідомості. При цьому підвищення рівня моральності особистості стає пріоритетним напрямом такої стратегії, починаючи з дошкільної освіти.

Таким чином, можна стверджувати, що саме системі освіти належить провідна роль у формуванні ціннісної управлінської еліти, у якій задіяні всі її ступені: післядипломна, вища, шкільна, дошкільна.

Але щоб розпочати цей процес, треба усвідомити діючою політичною елітою, по-перше, безперспективність традиційної системи державного управління, по-друге, необхідність її кардинальної орієнтації на якість життя громадян в контексті реалізації ідеології людиноцентризму.